

РОЗДІЛ 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

I МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

Снігир Л. П.

Національний університет державної фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Досліджено теоретичні питання міжнародних економічних відносин на сучасному етапі свого розвитку, а також економічну політику нашої держави. Обґрунтовано стан розвитку країни в системі міжнародних економічних відносин і виявлено, що вона знаходиться в постійній динаміці щодо обсягів інвестицій, світової торгівлі, появи загальносвітових стандартів виробництва тощо. Розглянуто актуальні завдання міжнародних економічних відносин в умовах інноваційних та інтеграційних процесів.

Ключові слова: міжнародна економіка, зовнішньоекономічні зв'язки, міжнародні економічні стосунки, економічний розвиток, національна економіка, світове господарство.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення будь-яка з країн світу, формуючи внутрішню економічну політику, в обов'язковому порядку насамперед вивчає реалії світового та міжнародного ринків, досліджує систему міжнародних відносин, взаємовплив і взаємозалежність економічних відносин. Світовий досвід розвитку господарства призвів суспільство до якісного економічного зростання, до високої стадії його інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених звертають увагу щодо стану розвитку галузей господарювання як головних економічних показників та обсягів товарообігу, процесів трансформації української економіки та проблемам інтеграції нашої держави до світової економіки, серед яких – О. Соскін, І. Бураковський, О. Мозговий, І. Крив'язюк, О. Баєва та ін.

Дослідженнями відомих авторів підтверджується актуальність досліджуваної проблеми. У цьому контексті актуальним залишається визначення сучасного стану розвитку держави в системі міжнародних економічних відносин.

Мета статті полягає у визначенні сучасного стану і перспектив розвитку держави в системі міжнародних економічних відносин, обґрунтуванні значення збалансованості національної економіки, можливості підвищення темпів економічного зростання та входження в світову економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У становленні та розвитку України як суверенної держави важливу роль відіграють її світові господарські зв'язки. Економічні та соціальні проблеми нашої держави настільки глибокі й багатогранні, що їх вирішення можливо досягти тільки завдяки докорінній зміні всієї системи міжнародних економічних відносин, тому що сучасний світ складний, різноманітний, динамічний, взаємозалежний, а взаємозалежність країн світової спільноти ґрунтується на розвитку міжнародного поділу праці.

Загальновизнано, що нині навіть найрозвиненіші держави не в змозі самотійно, не маючи зв'язків з іншими країнами, розвиватися у всіх напрямках (науково-технічному, соціально-економічному) та забезпечувати умови для ефективного виробництва потрібних їм товарів і послуг. Такі завдання успішно вирішуються лише завдяки

міжнародному економічному співробітництву, значення якого особливо велике для країн, які відстають у своєму розвитку.

Специфіка України полягає у тому, що вона має риси як розвиненої країни (висока освіченість населення, широка мережа вищих навчальних закладів, науково-дослідних і проектних установ тощо), так і такої, що розвивається (екологічна забрудненість багатьох областей, потреба в іноземних інвестиціях, імпорті нових технологій, відставання як у виробничій, так і в соціальній інфраструктурі). За географічним розташуванням наша країна займає дуже вигідну позицію, тому повинна шукати будь-яку можливість для виходу у світовий економічний простір. Усе вищевикладене дає основне уявлення про процес залучення і використання іноземного та національного капіталу – складників економічного розвитку країни.

З огляду на обставини, що склалися, основні акценти ставляться на створення інноваційної економіки і розвиток несировинного сектору, реалізацію індустріально інноваційної стратегії, спрямованої на диверсифікацію економіки. Це програма майбутнього.

Наша держава вибрала модель конкурентоспроможної економіки з пріоритетними галузями, що мають економічний потенціал підвищення конкурентоспроможності, поклавши тим самим початок розвитку системи українських кластерів.

Зацікавленість окремих країн у розширенні своїх зовнішньоекономічних зв'язків пояснюється не тільки потребами збуту продукції на зовнішніх ринках, а й необхідністю отримання певних товарів і послуг ззовні.

Під час розвитку міжнародних економічних відносин необхідно враховувати не тільки витрати на експорт та імпорт продукції, а й споживчі якості продукції, нові технології, машини та устаткування. Важлива не тільки економія на витратах під час імпорту, а й ефект, який досягається в процесі експлуатації імпортової техніки і технологій у результаті її більш високої продуктивності, економічності тощо.

Зовнішньоекономічні зв'язки – це важливий канал отримання додаткових коштів для капіталовкладень за рахунок залучення іноземних інвестицій, а також створення спільних підприємств, що

в результаті дає змогу значно скоротити терміни вирішення низки соціально-економічних завдань.

Порівняно з багатьма пострадянськими країнами наша держава має більш різноманітні природні умови, певні запаси корисних копалин і широкий внутрішній ринок. Це зумовлює комплексний характер економіки держави та у цілому зменшує її зв'язок із зовнішнім ринком. Однак тенденції розвитку продуктивних сил в умовах НТР, неможливість проводити з досить високою економічністю всі без винятку види сучасних промислових виробів, зацікавленість у використанні зарубіжного науково-технічного досвіду та інші чинники вимагають подальшого підвищення зовнішньоекономічного фактору в розвитку національної економіки.

Хоча за абсолютними показниками (продукція металургійного комплексу, продукція машинобудування, мінеральні продукти, продукція хімічної промисловості, деревина і паперова маса, різні промислові товари, продукція легкої промисловості) наша держава є одним із потенційних учасників світової торгівлі, за відносними (як за обсягами, так і в розрахунку на душу населення) вона займає далеко не провідне місце серед країн далекого зарубіжжя. Це говорить про те, що Україна бере участь у міжнародному поділі праці недостатньою мірою.

Для вирішення проблеми більш активної участі вітчизняної промисловості в міжнародному поділі праці необхідно розширення прав первинної ланки в зовнішньоекономічній сфері та надання їй права безпосереднього виходу на зовнішній ринок. Саме на це спрямоване управління зовнішньоекономічними зв'язками на сучасному етапі.

Переломним моментом у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків держави могло б стати прийняття спеціального закону щодо управління ними. Необхідність прийняття таких рішень, на нашу думку, викликана посиленням впливу інтернаціоналізації виробництва, динамікою розвитку національної економіки, ступенем її включення в міжнародний поділ праці та методами управління зовнішньоекономічними зв'язками [4, с. 187].

Про значущість міжнародного економічного співробітництва свідчить тісна кореляція його розвитку із загальною динамікою економічного зростання. Підтвердженням цього може служити, зокрема, залежність між темпами зростання світової торгівлі, опосередкований рух усіх міжнародних товарних потоків і світової економіки. Міжнародна торгівля, як відомо, зазвичай зростає трохи швидше виробництва. Згідно з дослідженнями СОТ, на кожні 10% зростання світового виробництва припадає 16% збільшення обсягу світової торгівлі, тим самим створюються більш сприятливі умови для його розвитку [2, с. 45]. І навпаки, останнім заважають переривання та ускладнення з різних причин у торгівлі. Також варто брати до уваги зворотню залежність світової торгівлі від динаміки виробництва, що забезпечує її товарне наповнення.

Вирішення важких економічних проблем передбачає не ізоляцію від зовнішнього світу, а, навпаки, найактивнішу з ним взаємодію.

У розвинутій ринковій економіці вирішення цього питання залежить, очевидно, перш за все від самих господарюючих суб'єктів. При цьому багато чого визначається позицією держави, яка може стимулювати або стримувати різні напрями та форми зовнішньоекономічних зв'язків.

Ми ж, як відомо, знаходимося на самому початку шляху до ринку. Тобто державі все ще

належить більш значна роль, аніж розвиненій ринковій економіці. Цим пояснюється підвищений інтерес до економічної стратегії у цілому і до зовнішньоекономічної політики зокрема. На перше місце, нарешті, ставляться реальні національні інтереси, зокрема завдання економічного і соціального відродження країни [3, с. 202].

Повертаючись до питання про можливих партнерів із міжнародного економічного співробітництва, необхідно підкреслити, що перш за все слід було б, на нашу думку, визначитися, якою мірою та на які групи країн доцільно в принципі орієнтуватися.

Навряд чи підлягає сумніву, що особливо важливо в умовах сьогодення продовжувати економічне співробітництво з країнами – членами ЄС, з якими в Україні в силу спільності долі склалася глибока взаємозалежність. Із ними держава пов'язана не лише сусідськими, а й економічними стосунками [7, с. 96].

Національні, зокрема економічні, інтереси нашої країни настільки складні та різноманітні, що їх можна належно забезпечити, розширюючи співпрацю з різними країнами й групами країн. Іншими словами, з індустріально розвиненими та з країнами, що розвиваються. Інша справа – можливі співвідношення.

Для нашої держави на сучасному етапі розвитку дуже важливими є зв'язки з країнами ЄС. Але Україна поки не готова до повномасштабної економічної співпраці із цими країнами як експортер й імпортер. Сьогодні, на жаль, ми майже нічого крім продукції АПК і товарів харчової промисловості запропонувати країнам ЄС не можемо [8, с. 44]. Щодо товарів харчової промисловості, то їх сертифікація не завжди відповідає внутрішнім вимогам країн ЄС. Реалізація ж експортного потенціалу пов'язана з наявними науковими розробками, що вимагає не тільки часу, а й коштів, яких поки теж недостатньо. Національний ринок залишається далеким від світового ринку. І не тільки через украї обмежені можливості імпорту, зумовлені недостатністю валютних та інших ресурсів. Складними є й проблеми, пов'язані з відсталістю вітчизняної економіки, яка не спроможна задовольнити реальні потреби в товарах і послугах, у нових технологіях, створення яких стало б «двигуном» економіки.

Таким чином, розширення і зміцнення економічних відносин із країнами ЄС могло б полегшити вихід із кризового становища та зробити певний внесок у процес економічного відродження держави.

Головним завданням для розвитку національної економіки є остаточне визначення зі стратегією розвитку, оцінивши реальні потреби і можливості країни. Тому, проводячи економічні реформи, домагаючись стабілізації господарської та політичної ситуації, дуже важливо просуватися вперед; не допустити надмірної концентрації зусиль на промисловості, що заміною та витісняє імпортер і тим більше розрахованої на його попередження [6 с. 78]. Як це, зокрема, сталося в більшості країн, де виявилися малоефективні та незбалансовані економічні структури і неминучі труднощі з платіжним балансом.

Якщо ж говорити про розвиненість АПК, то саме він і утворює першооснову життєдіяльності будь-якого суспільства, тому що закладає фундамент продовольчих товарів. Як показує світова економічна практика, підсилення матеріально-технічної та економічної бази АПК дасть змогу в повному обсязі економічно забезпечити нашу державу як країну-експортера, виготовляти якісні

товари для експорту, тим самим забезпечити коефіцієнт ефективності та обсяг реалізації експорту.

Якщо ж у силу тих чи інших причин певну частину деяких видів продовольства доводиться закуповувати, то тут на перше місце повинно бути поставлене завдання якнайшвидшого заміщення імпорту власним виробництвом.

Починаючи з імпортозаміщення промислової продукції, паралельно варто вживати заходів щодо форсованого розвитку експорту, тобто за рахунок просування на світовий ринок продукції АПК.

Сьогодні стало очевидним, що необхідною умовою забезпечення сталого розвитку держави є висока інвестиційна активність. Подальше проведення ринкових перетворень у країні, відродження і розвиток національної економіки тісно пов'язані з проблемами залучення іноземних інвестиційно-фінансових ресурсів. Через велику зовнішню заборгованість Україна потребує прямих інвестицій, оскільки переваги підприємницького іноземного капіталу перед позиковим (у формі кредитів або позик) очевидні [5, с. 184].

Україна на світовій арені вважається країною з високими ризиками, що досить обмежує її співпрацю з економічно розвиненими країнами. З іншого боку, дохід вкладень у нашої державі може досягати показників, що в декілька разів вищі, ніж у країнах із розвинутою економікою. У середньостроковій перспективі можливо очікувати інвестиції в сектор інфраструктури агросектору, енергетики [9, с. 112].

Раніше, до воєнного конфлікту в зоні АТО, східні області були досить привабливі для інвесторів. Нині потенційний інвестор вибирає територію, де відчуває себе в безпеці: Центральний та Західний регіони. У Західній Україні приходу інвесторів, окрім ближчого розташування до ЄС, дуже сприяють прогресивний підхід і висока активність місцевих органів влади в напрямі просування інвестицій. Так складається, що саме в західних областях нашої держави формується кластер автомобілебудування.

Якщо правильно використовувати цей підхід, то кожен регіон зможе віднайти свою галузь для спеціалізації.

У найближчі роки в Україні передбачається інвестиційний бум. Про яскравий прояв довіри до країни з боку світового бізнесу свідчить той факт, що за останні півроку нашої державі вдалося залучити потужні закордонні інвестиції до аграрного сектору, відновлювальної енергетики та роздрібною торгівлі [1, с. 32]. Наприклад, нещодавно саудівська інвестиційна компанія SALIC придбала великий український агрохолдинг «Мрія» – це найбільший контракт у с/г секторі за всю історію незалежності держави. Також на початку осені 2018 р. Норвегія повідомила про готовність інвестувати в Україну 400 млн. євро на реформування енергетичної сфери.

Сьогодні в нашій державі прийнято низку нормативних законодавчих актів і проведено певні організаційні заходи щодо активізації зовніш-

ньо економічної діяльності. Це дало можливість залучити іноземні інвестиції, запустити розвиток перспективних та інноваційних перспективних галузей української економіки. Можна виділити такі перспективні галузі: АПК (зернова логістика, точне землеробство, органічне виробництво); IT-сфера (R&D-центри, датацентри, збірка електронної техніки, повітряний експрес, нові станції метрополітену); сонячні станції.

Висновки. Торговельно-економічне співробітництво України з країнами ЄС є одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної політики. Наша держава прагне розширити обсяг товарообігу із сусідніми європейськими країнами, використовуючи сучасні види та форми зовнішньоекономічного співробітництва, особливо в АПК, енергетиці, транспорті та високотехнологічних галузях виробництва. Спільно з країнами Євро-союзу Україна здатна відігравати особливу роль у створенні міжнародних перспективних інвестиційних проектів завдяки сприятливому географічному розташуванню та іншим можливостям, оскільки вона є центром Європи.

Параметри зовнішньоекономічних зв'язків саме із цими країнами визначають загальну тенденцію подальшого інтеграційного входження до зони вільної торгівлі з Євросоюзом, а в подальшому й входження до його складу та ставши його повноправним складником. Досвід економічних реформ в Україні, пов'язаних із виконанням вимог МВФ за останній майже п'ятирічний період, підтверджує, що досягнення якісного зростання національної економіки у цілому залежить не тільки від економічних реформ, а й від успішного збалансованого розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни.

У світовій економіці посилюються тенденції глобалізації та інтернаціоналізації, які мають прямий вплив на посилення взаємозалежності та взаємозумовленості міжнародних економічних відносин, оскільки взаємодія визначається сукупністю імпорتنних потреб і експортних можливостей кожної з країн. Отже, компонент внутрішньонаціональних відносин знаходиться в нерозривному зв'язку з її зовнішнім компонентом.

На шляху досягнення більш високих параметрів торгово-економічного співробітництва України з країнами ЄС усе ще зберігається низка перешкод різного характеру, проте вони поступово усуваються в процесі становлення міцної договірно-правової бази співробітництва.

Дослідження зовнішньоекономічного стану нашої держави вимагає проведення аналізу його природи, відображення кількісних й якісних параметрів розвитку цілого та його складових частин. Важливими критеріями, що відображають становище країни на світовій арені, при цьому повинні бути такі параметри, як ступінь і форми її інтернаціоналізації, масштаби впливу зовнішнього середовища, напрями та форми цього впливу тощо, завершуючи аспектами забезпечення міжнародної економічної безпеки.

Список літератури:

1. Баєва О. Роль міжнародного кредиту в розвитку світової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44. № 1. С. 110–114.
2. Бураковський І. Аналіз економічних наслідків вступу України до СОТ: оновлена оцінка. Київ : Єдиний світ, 2008. С. 130.
3. Крив'язюк І.В., Волинчук Ю.В. Україна в міжнародних економічних рейтингах: посткризові синдроми чи апокаліпсис? *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10(160). С. 56–62.
4. Стратегія посткризового розвитку зовнішньоекономічного сектору України : монографія / А.А. Мазаракі та ін. Київ : КНТУ, 2014. С. 652

5. Миськів Г.В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України. *Фінансовий простір*. 2015. № 2. С. 48–53.
6. Мозговий О.М. Міжнародні фінанси : навчальний посібник. Київ : КНЕУ. 2005. С. 557.
7. Оніщенко І.О. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Траекторія науки*. 2016. № 3 (8) С. 289–295.
8. ЄС та місцеве самоврядування: досвід вишеградських міст та українська перспектива : науково-методичний посібник. Київ : Інститут суспільної трансформації, 2008. С. 56.
9. Фурман І.В. Економічна суть і сегментація міжнародного кредитного ринку та розширення ресурсної бази банків за рахунок його функціонування. *Науковий вісник ХДУ*. 2014. Вип. 5. С. 111–113.

Снигир Л. П.

Национальный университет государственной фискальной службы Украины

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы международных экономических отношений на современном этапе своего развития, а также экономическая политика нашего государства. Обосновано состояние развития страны в системе международных экономических отношений и выявлено, что она находится в постоянной динамике по объемам инвестиций, мировой торговли, появления общемировых стандартов производства и тому подобное. Рассмотрены актуальные задачи международных экономических отношений в условиях инновационных и интеграционных процессов.

Ключевые слова: международная экономика, внешнеэкономические связи, международные экономические отношения, экономическое развитие, национальная экономика, мировое хозяйство.

Snihyr L. P.

National University of the State Fiscal Service of Ukraine

THE MODERN STATE OF DEVELOPMENT OF THE STATE IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Summary

The theoretical questions of international economic relations at the present stage of its development, as well as economic policy of our state are investigated. The state of the country's development in the system of international economic relations is substantiated and it is found that it is in constant dynamics in terms of volumes of investments, world trade, the appearance of world-wide standards of production, etc. The actual problems of international economic relations under conditions of innovation and integration processes are considered.

Keywords: international economy, foreign economic relations, international economic relations, economic development, national economy, world economies.